

Vi ved hvor du bor...

Truslen som sproghandling og genre

Christensen, Tanya Karoli; Bojsen-Møller, Marie

Published in:
Mål og Mæle

Publication date:
2018

Citation for published version (APA):
Christensen, T. K., & Bojsen-Møller, M. (2018). Vi ved hvor du bor... Truslen som sproghandling og genre. *Mål og Mæle*, 39(3), 25-30.

Vi ved hvor du bor...

■ *Truslen som sproghandling og genre*

Af Tanya Karoli Christensen og Marie Bojsen-Møller

Negative handlinger med sproget

Sproget giver os mulighed for at interagere med andre mennesker og udtrykke vores holdninger og følelser. Det giver os også mulighed for at påvirke hinanden på forskellig vis. En af de måder man kan påvirke andre på, er både ildeset og potentielt kriminelt: det er nemlig at true dem.

Ikke alle trusler er kriminelle. Det er ikke kriminelt at true sine børn med at der ikke er nogen dessert hvis de ikke spiser hovedretten. Eller sin chef med at man siger op hvis man ikke får en lønforhøjelse. Til gengæld kriminaliserer den danske straffelov trusler der skaber »alvorlig frygt for eget eller andres liv, helbred eller velfærd« (Straffeloven, § 266). I den danske retspraksis inkluderer det ikke trusler om simpel vold, så hvis man bliver truet med en omgang bank, er det ikke dækket af denne lovbestemmelse. I henhold til andre paragraffer kan trusler om simpel vold dog godt være strafbare, fx paragraf 119 om trusler henvendt til personer i offentlig tjeneste (se også eksempel 14 nedenfor).

I denne artikel skal vi se nærmere på nogle forskellige typer kriminelle trusler. Vi fokuserer både på hvilken slags handling trusselsbeskeder udfø-

rer, og hvilke genretræk de har. Begge dele har konsekvenser for sprogbrugen i teksterne, blandt andet i forhold til hvordan modtageren beskrives.

Alle eksempler i artiklen er autentiske og stammer enten fra offentlige kilder som avisartikler eller fra to bøger af R. Engelhardt og C. Lund, *Jeg er bevæbnet og har tømmermænd* (2008; forkortet E&L 2008) og *Jeg tager bomben med når jeg går* (2009; forkortet E&L 2009). Afvigelser fra dansk retstavning er bevaret.

Vi advarer om at nogle af de gengivne trusselsbeskeder er meget voldsomme.

Onde løfter

Trusler beskrives ofte som et pres-sionsmiddel: Hvis ikke du gør sådan og sådan, vil der ske det og det. Denne type bliver også kaldt »betingede trusler« fordi de netop indeholder en betingelse der skal opfyldes for at undgå at truslens skadehandling (konsekvensen) bliver udført. Imidlertid viser international forskning at det kun er en mindre del af alle rapporterede trusler der er betingede. Størstedelen angiver ingen mulighed for at ofret kan undgå den skade der trues med. Det er trusler af typen gengivet i eksempel 1 og 2 herunder:

- (1) DU SKA DØ DIT SVIN (E&L 2008 – skrevet på en ratlås, se billede herover)
- (2) Godt at vi kan finde din adresse på Krak, så kommer der en masse sultne studerende og brænder dit lortevillahus ned (tv2.dk)

Det der er fælles for alle trusler, er at de beskriver eller antyder at der vil ske ofret en form for skade, og at afsenderen tager ansvar for udførelsen af den skadende handling. Normalt når en afsender forpligter sig til at gøre noget, kalder man det et løfte (inden for teorier om sprog-handlinger hedder det en kommissiv sproghandling, dvs. noget man forpligter sig til). Men løfter drejer sig som regel om noget modtageren gerne vil have, og det er selvsagt det modsatte der er tilfældet ved trusler. Derfor kan man betragte dem som en slags »onde løfter«.

Virkeliggørelsen af trusler

Interessant nok viser forskning at det kun er få trusler der faktisk bliver fulgt op af yderligere handlinger eller med andre ord »virkeliggjort«. Ud fra det perspektiv kan man antage at formålet med en trussel snarere er at

skræmme modtageren end egentlig at forpligte sig til at udføre den skadelige handling. Men den potentielle psykiske reaktion hos ofret kræver heller ikke at truslen bliver virke-

liggjort. Gennem truslen placerer afsenderen sig i en relation af social dominans over sit offer, og alene det at blive truet kan virke meget skræmmende.

Skræmmeeffekten

Man kan placere trusselsbeskeder mellem to yderpoler i forhold til hvordan de opnår deres skræmmeeffekt: I den ene ende findes de meget eksplicitte, detaljerede beskrivelser af den fremtidige skade der vil ramme ofret, og i den anden ende de indirekte antydninger af at noget skadeligt vil ske. Eksempel 3 viser en direkte, eksplicit trussel og eksempel 4 en indirekte.

- (3) Jeg vil se dit røde blod flyde ud på jorden som et sonoffer for din synd.
Dine indvolde vil jeg trække ud af din mave og fodre hundene med (E&L 2008)
- (4) Han tog den forkerte men det er ikke slut
Lyt til puslen ved døre og vinduer (E&L 2008)

De to yderpoler repræsenterer to meget forskelligartede strategier til at skræmme læseren. De minder om

filmgenrerne splatterfilm (med udpenslede og kvalmende billeder af voldshandlinger) og thrillere (med stemninger anslået af musik, mørke og usikker afventen af næste uhyggelige begivenhed).

Nærliggende genrer

At skriftlige trusselsbeskeder på den måde trækker på virkemidler fra populærkulturen, er ikke tilfældigt, efter vores vurdering. Der findes ikke nogen beskrivelser af eller anvisninger for hvordan man sammensætter en effektiv trusselsbesked. Derfor finder vi ofte træk fra mere velkendte tekst- og filmgenrer i trusselsbeskederne.

En ofte tilbagevendende figur er at henvise til at man kender til ofrets bolig og bevægelsesmønster:

- (5) GLEM DET NU IKKE MICHAEL JEG VED HVOR DU BOR... (E&L 2008)
- (6) DET BLIVER IKKE SJØVT FOR DIG NÅR DU VISER DIG IGEN – ALENE NU HAR VI JO FUNDET HVOR DU BOR! (E&L 2008)
- (7) Jeg har været forbi over og set hvordan din familie bor – og kan ikke rigtig forstå, hvorfor du bor alene (Frederiksborg Amts Avis)

Selv om der slet ikke nævnes nogen skadelig handling, er vendingen »vi ved hvor du bor« så velkendt i trusselskontekster at den næsten kun kan forstås som en trussel. Den er dermed blevet en slags formelsprog inden for trusselgenren.

Et andet træk går på tværs af direkte og indirekte trusler og drejer

sig om hvordan ofret beskrives. En del trusselsbeskeder er præget af meget hadefulde og nedgørende beskrivelser af ofret, mens andre gør brug af mere eller mindre høflige henvendelsesformer.

Hadefuld sprogbrug

En del trusselsbeskeder synes at være motiveret af en stor antipati mod ofret, hvilket giver sig udtryk i hyppige skældsord og negative adjektiver.

- (8) DIT HJERNEDØDE SVIN
OM KORT TID ER DIT DUMME
GRIMME ÆKLE FJÆS KNUST, SÅ
DU KAN GODT KØBE DIN KISTE
DIT ÆKLE PERVERSE VOLDSDYR.
(E&L 2009)
- (9) DIN SATANS FORBANDEDE ONDSKABS FULDE LØGNAGTIGE KÆLLING MED ET PERVERS SVIN AF ET MØGDYR TIL SØN (...)
DET VIL I FÅ BETALT SÅ I ALDRIG KOMMER OVER DET. (E&L 2009)

Der er stort overlap mellem de hadefulde trusler og en anden nærliggende genre, nemlig hadebeskeder.

Hadebeskeder fremsætter nedgørende og til tider injurierende, diskriminerende eller truende udsagn om ofret. Men hadebeskeder indeholder ikke nødvendigvis trusler, ligesom trusselsbeskeder ikke altid er hadefulde.

Høflig eller venskabelig sprogbrug

Den modsatte tendens ser vi ved trusler der anvender høflige eller

venskabelige hilsner, evt. med en sarkastisk tone. En del af de papirlapper der er blevet afleveret ved kassen under et bank- eller butiksrøveri, underskriver sig med varianter af »venlig hilsen« eller andre høflige afslutninger som vi nærmere forbinder med genrer som breve eller e-mails end med trusselsgenren. I eksempel 10 er den høflige sprogbrug muligvis et udtryk for en vis beklagelse over at en tilfældig kassemedarbejder skal udsættes for den skræmmende oplevelse det er at blive truet, måske endda med et våben.

(10) God dag Lille Kasere

Jeg vil gerne hæve de 800.000. kr. der står på min Konto. Ingen panik ingen farve patroner eller elektroniske chips mellem sedlerne. Lad som ingen ting så går alting godt. Pengene er jo forsikret så slap af. Jeg true jo ikk dig men Banken. så slap helt af og du må have en god jul. Bank røver. (E&L 2008)

Sarkasmen kommer for eksempel i spil når en trusselsbesked forudsætter en venskabelig relation mellem afsender og modtager, som i eksempel 11.

(11) Hej Erik ☺

Du må hellere se og betale din gæld ellers Kan der godt blive temmelig VARMT. I din lejlighed.
Knus Kenneth. (E&L 2008)

Der er dermed afsmitning fra flere

forskellige genrer hvilket gør trusler meget varierede i deres sprogbrug.

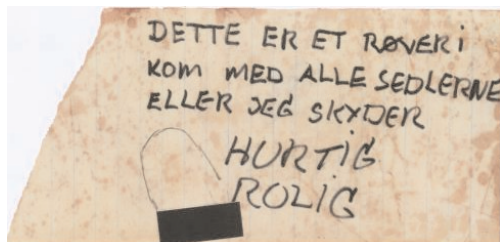
Neutral sprogbrug

Som vi allerede har set i eksempel 4-7 ovenfor, behøver trusler ikke at være præget af hverken positive eller negative beskrivelser af ofret. En del betingede trusler er meget neutrale i deres sprogbrug. Det skyldes muligvis at det primære formål her ikke er at skræmme, men at opnå en eller anden form for gevinst, se eksempel 12 og 13.

(12) DETTE ER ET RØVERI

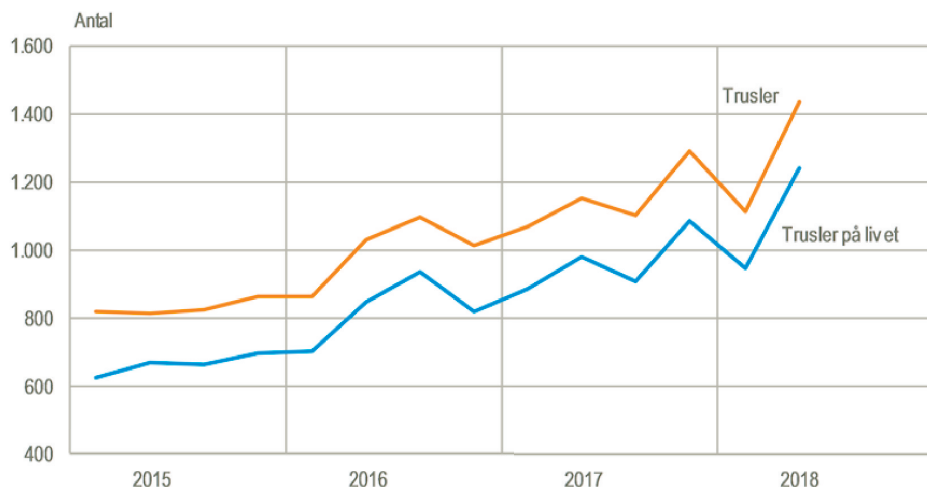
KOM MED ALLE SEDLERNE
ELLER JEG SKYDER
HURTIG ROLIG (E&L 2009)

(13) Vi er beboere på Svenskeleiren som protesterer against dette larm og støj der lever Deres elever på de musikalske instrumenter i Deres skole. Vi arbejder hårdt og vi vil gerne slappe af i vores lejligheder. Vær venlig stoppe denne diskotek i skole om aftenen, ellers bliver vi nødt sætte en bombe i bygningen og slå hjel denne bande. (E&L 2009)

Bemærk at også disse trusler selvagt kan virke skræmmende. Men

Anmeldte trusler og trusler på livet

Figur 1. Fra Danmarks Statistik (<https://www.dst.dk/da/Statistik/nyt/NytHtml?cid=26304>)

her er skræmmeeffekten snarere et middel til at opnå et andet mål (nemlig gevinsten), mens den i mange af de øvrige trusler er målet i sig selv.

Retsforfølgelse af trusler

Antallet af anmeldte trusler er steget kraftigt i de senere år. Figur 1 er udarbejdet af Danmarks Statistik og viser en samlet opgørelse af kategorierne *trussel på livet*, *bombetrusler*, *offentlig trussel om voldshandlinger* og *trusler mod vidner og deres nærmeste* i perioden 2015 til 2018.

Det skal bemærkes at statistikken her dækker over både mundtlige og skriftlige trusler. Vores foreløbige undersøgelser tyder på at mundtlige trusler oftere er direkte og utvetydigt formuleret (dvs. typen »Jeg slår dig ihjel«) end skriftlige trusler er. Her spiller det formentlig en væsentlig

rolle at mundtlige trusler kan være sagt i affekt, mens det at skrive en trussel alt andet lige tager længere tid, og måske derfor giver afsenderen lejlighed til at overveje risikoen for retsforfølgelse. Hvis afsender formulerer sig tvetydigt eller indirekte, vil han senere kunne argumentere for at beskeden ikke var ment som en trussel. (Vi tillader os at skrive »han« da kvinder kun står bag en tiendedel af de trusler der anmeldes til politiet i Danmark, ifølge opgørelser fra Danmarks Statistik, indsamlet af Politimuseet).

I den sammenhæng er det vigtigt at understrege at retten lægger stor vægt på konteksten. Det drejer sig både om hvem forurettede er (personer i offentligt embede er fx bedre beskyttet end andre), hvem tiltalte er (tidligere straffede for samme type

kriminalitet straffes hårdere), og hvad deres indbyrdes relation er (fx om tiltalte tidligere har forfulgt forurettede). Hvis der i sagen indgår sådanne forværende omstændigheder, kan også indirekte formulerede beskeder blive retsforfulgt og dømt som trusler. For eksempel argumenterede en 29-årig mand for at den besked han sendte DF-ordfører Kenneth Kristensen Berth over Messenger, ikke var en trussel men en advarsel (se 14):

(14) TROR DU IKKE, DU SKAL TAGE
OG HOLDE DIN KÆFT, INDEN DU
FÅR KUGLEN SOM DEN LANDS-
FORRÆDER DU ER? (tv2lorry.dk).

Ikke desto mindre dømte Retten i Sønderborg ham til 60 dages fængsel

for trusler om vold mod en person i offentligt embede (§ 119).

Det er på den måde ikke den påståede hensigt der afgør om noget tæller som en trussel eller ej, men snarere effekten af ordene: om de kan skabe frygt hos den de er rettet imod.

*Tanya Karoli Christensen,
lektor, ph.d.*

*Marie Bojsen-Møller,
ph.d.-stipendiat*

*Institut for Nordiske Studier og
Sprogvidenskab,
Københavns Universitet*

mål+mæle

GRUNDLÆGGERE: †Erik Hansen og Ole Tøgeby.

ISSN 0106-567XP.

Hjemmeside: www.malogmæle.dk

Mål og Mæle udgives i samarbejde med Institut for Engelsk, Germansk og Romansk samt Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet.

REDAKTION: Ken Farø og Thomas Olander.

VIDENSKABELIGT PANEL: Kasper Boye, Carsten Elbro, Holger Juul, Jørn Lund og Eva Theilgaard Brink.

LÆSERPANEL: Anders Bay, Jørgen Buur Jakobsen og Karsten Matzen.

REDAKTIONSSSEKRETÆR: Lene Vinther Jensen.

ILLUSTRATOR: Hartmut Stockter.

TYPOGRAFISK DESIGN: Henrik Birkvig.

SKRIFT: FF Olsen. SATS: Sven Elbro.

TRYK: Publikom – Københavns Universitet.

EKSPEDITION OG ABONNEMENT: Blad og plakat kan fås i Netbutikken via www.malogmæle.dk eller hos Publikom, Københavns Universitet, Karen Blixens Vej 4, 2300 København S. Tlf. 35 32 91 61.

Opsigelse af abonnement sendes til maalogmæle@hum.ku.dk.

Mål og Mæle udkommer 3 gange pr. år-gang, og abonnementsprisen er 170,00 kr. i Danmark.

Eftertryk af tekst og illustrationer er tilladt når kilden angives.

Spørgsmål til læserbrevkassen samt manuskripter til Mål og Mæle sendes til: redaktion@maalogmæle.dk